

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

שמות

(חלק בו שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת שמות, ט"כא טבת, ה'תשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2026
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

שמות

מקרא מלא דיבר הכתוב⁴ – „טוב .. (ו)יום המות מיום הוולדו“; און ווי דער מדרש⁵ איז מבאר, ווייל „ביום שנולד בו אין אדם יודע מה מעשיו“⁶, משא”כ ביום המיתה (של צדיק) ווייס מען אז „יצא מן העולם בשלום“⁷ (מיט תורה ומעשים טובים).

[ובפרט לויט ווי דער אַלטער רבי איז מבאר⁸ דעם גודל העילוי פון יום הסתל-קותם של צדיקים, אַז דעמאַלט ווערט די שלימות פון „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו“, און דעריבער איז עס אַן עת רצון וואָס איז „פועל ישועות בקרב הארץ“].

ווערט דאָך אַ תמי' גדולה: ווי זאָגט מען בכלל אַז יום הלידה האָט אַ מעלה לגבי יום המיתה (און ווער רעדט נאָך באופן וואָס איז מכּוּפּר אויף אים) – בשעת אַז „טוב .. יום המות מיום הוולדו“! ובפרט ווי דער מדרש⁹ איז נאָך מדגיש, אַז ביום הלידה דאַרף ניט זיין קיין שמחה (וויבאַלד מען ווייס ניט „באיזה פרק ומעשים יעמוד אם צדיק ואם כו“), משא”כ „ומת – הם צריכין לשמוח שנפטר בשם טוב כו“.

[אפילו מ'זאָל זאָגן אַז נאָך דעם ווי „נפטר בשם טוב“ איז „סופו מוכיח על תחילתו“ אַז אויך יום לידתו איז אַ זמן

א. בקשר מיט יום לידת משה רבנו זאָגן חז”ל, אַז דער ביטול פון גזירת המן איז געווען פאַרבונדן מיט דעם זכות מיוחד פון דעם טאָג, וז”ל הגמרא¹: תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמח (המן) שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא הי' יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד.

איז רש”י דערויף מפרש: כדאי הלידה² שתכפר על המיתה.

בפשטות באַוואָרנט דאָ רש”י: אמת טאָקע אַז שבעה באדר האָט די מעלה פון יום שנולד בו משה – עס האָט דאָך אָבער אויך דעם ענין פון יום „שמת בו משה“, איז במה עדיף לידת משה פון יום הסתלקותו אַז דערפאַר זאָל בטל ווערן דער ענין בלתי רצוי פון דעם טאָג (אַלס יום ההסתלקות)?

איז רש”י מבאר – „כדאי הלידה שתכפר על המיתה“: די לידה איז מכפר, „ווישט-אַפּ“ („כפרה .. לשון קנוח והעברה“³) דעם ענין בלתי רצוי פון דעם טאָג אַלס יום מיתת משה.

מען דאַרף אָבער פאַרשטיין: לכאורה איז איפכא מסתברא – מיתה (קומט נאָך דער לידה און) איז מבטל פעולת הלידה, ניט פאַרקערט!?

ב. נוסף אויף דער שאלה הנ”ל מצד הסברה – איז ניט מובן: ס’איז דאָך

(1) מגילה יג, ב.

(2) בפרש”י שבע”י: כדאי הוא יום הלידה שיכפר על המיתה. והיינו שהזכות הוא לא (רק) מצד עצם הלידה, כ”א שייך להיות (ולהעיר ממחול”ל (תענית כט, א) מגלגלין זכות ליום זכאי). וראה בארוכה לקו”ש חט”ז ע’ 343 ואילך (וש”ג).

(3) רש”י וישלח לב, כא. אגה”ת פ”א (צ, סע”ב).

(4) קהלת ז, א.

(5) קה”ר עה”פ (פ”ז, א (ד)). תנחומא ושמו”ר

ר”פ ויקהל. ועוד.

(6) ל’ השמו”ר שם.

(7) ל’ הקה”ר שם.

(8) אגה”ק סו”ס זך (קמז, סע”א ואילך) וס’ כח.

וראה סדור שער הל”ג בעומר (דש, ב.ג. שז,

סע”ב). ועוד.

(9) קה”ר שם. ועד”ז בשמו”ר שם.

— כמובן, ס'איז קיין קשיא ניט פאַר-
וואָס המן „שמח שמחה גדולה“ מצד דעם
וואָס „נפל לי פור בירח שמת בו משה“,
ווייל ער האָט ניט געוואוסט וועגן דעם
עילוי פון יום ההסתלקות; די שאלה
איז אָבער: פאַרוואָס זאָגט עס ניט די
גמרא אין דער מסקנא, אין דעם „ולא הי'
יודע כו'“?

ג. ויש לומר הביאור הזה:

אע"פּ אַז דער כלל פון „טוב . . יום
המות מיום הוולדו“ איז שייך ביי כל
אדם (אפילו באַ צדיקים), ווייל „אין אדם
יודע מה מעשיו“ — איז אָבער משה אין
דעם אַ יוצא מן הכלל, ווייל ביי לידתו
של משה זאָגט דער פסוק¹³, „ותרא אותי
כי טוב הוא“, און ווי חז"ל¹⁴ זיינען דאָס
מפרש, אַז „בשעה שנולד משה נתמלא
הבית כולו אור“ (אַז תיכף ביים געבוירן
ווערן האָט אין משה'ן מאיר געווען
דער אור השכינה¹⁵ באופן אַז דאָס האָט
באַליכטן דעם גאַנצן בית).

דאָס הייסט: אע"פּ אַז בשעת יעדער
איד (יהי מי שיהי) ווערט געבאָרן,
ווערט מיט זיין עצם לידה אויפגעטאָן אַ
נייע „המשכה“ פון אלקות אין וועלט,
עס איז אַראָפּגעקומען (נאָך) אַ נשמה
וואָס איז „חלק אלקה ממעל ממש“¹⁶;
ועאכנ'כ אויב דער קינד האָט די נשמה
פון אַ צדיק [כמחז"ל¹⁷ „בראת צדיקים“,
אַז דער אויבערשטער באַשאַפט נשמות

נעלה מיט אַ זכות מיוחדת (אַלס דער
טאָג ווען נשמת הצדיק איז אַראָפּגעקו-
מען אויף דער וועלט) — איז דאָס אָבער
פאַרט נאָר אַ תוצאה פון דעם וואָס איז
נתגלה געוואָרן שפעטער ביום המיתה
(ווען „נפטר בשם טוב“)¹⁸; קען דאָך ניט
זיין אַז דער יום הלידה זאָל האָבן אַ
גרעסערן עילוי ווי יום המות!]

אויך דאָרף מען פאַרשטיין: לויט דעם
מדרש הנ"ל (וביאור פון אַלטן רבי'ן)
אין דעם גודל הזכות והעילוי פון „יום
המות“ — ווערט אַ תמי': בשעת די
גמרא דאָרף געפינען אַ טעם פאַרוואָס
די נפילת הפור בשבעה באדר איז אַן
ענין פון זכות (וועלכער איז מבטל
גזירת המן) — האָט דאָך די גמרא
געדאַרפט זאָגן מינ' ובי', אַז יום „שמת
בו משה“ (דער מבחר מין האנושי¹¹) איז
דער גרעסטער זכות וואָס קען פועל זיין
„ישועות בקרב הארץ“ — ביטול גזירתו
של המן!¹²

10) אף שזה גופא בא מ"כ" הלידה, כהל'
„מיום הוולדו“ (וראה לקו"ש ח"ב ע' 606. ולהעיר
מלקו"ת מצורע (כה, א) בפ' התחלת הכתוב „טוב
שם משמן טוב“ — אבל הגילוי בפועל נשלם בעת
ההסתלקות. ולהעיר מלקו"ש ח"ב (ע' 283 ואילך)
במעלת הפועל על הכח.

11) ראה רמב"ם פיה"מ לסנהדרין פ' חלק
היסוד הז'.

12) בלקו"ש חט"ז (ע' 350 ובהערה 76 שם.
וראה שיחת ש"פ תרומה תשמ"ג) נת' שכוונת
הגמ' ב„ולא הי' יודע שב' באדר מת וב' באדר
נולד“ היא להדגיש מעלת יום מיתתו, כי זה
ש,היום מלאו ימי ושותי" (כפרש"י מגילה שם)
— וכמחז"ל (קידושין לח, א. וש"ב) „שהקב"ה יושב
וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום“ — מורה
על השלימות שבעבודת הצדיקים, המאירה בגילוי
ביום פטירתם. ע"ש בארוכה.

וכאן נת' ע"פ פרש"י „כדאי הלידה שתכפר על
המיתה“ שזוה מובן שהמעלה היא בענין (יום)
הלידה כשלעצמו.

13) פרשתנו ב, ב.

14) סוטה יב, א (וראה שם יג, רע"א). שמו"ר
ופרש"י עה"פ (ושם (וכן בכד הקמח שבהערה 22)
„אורה“. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' סב ואילך
(ושם ע' עדר ואילך). ואכ"מ). ועוד.

15) זהר פרשתנו (יא, ב) עה"פ ועוד.
16) תניא רפ"ב. וראה אגה"ת פ"ד (צג, סע"ב).

17) ב"ב טז, א.

בשעת מ'רעדט וועגן „מעשיו ותורתו ועבודתו“ פון משה רבינו, איז אַוודאַי אין דעם פאַראַן אַן עילוי ביום המות לגבי יום הוולדו, ווייל ביום הוולדו – איידער עס איז דאָ עבודת משה – זיינען די אַלע ענינים בלויז בכח, און די שלימות פון „מעשיו ותורתו ועבודתו“ האָט זיך אויפגעטאָן ערשט בשלימות ימיו (ועבודתו), בעת הסתלקותו. ובמילא – „טוב . . יום המות מיום הוולדו“²¹.

אַבער דער אור וואָס האָט געלויבטן בעת לידת משה איז פאַרבונדן מיט עצם נשמת משה, אַ כח פון נשמת משה – ס'איז אַן ענין וואָס איז ניט תלוי אין עבודתה בגוף (וואָס דערפאַר האָט עס געלויבטן בפועל תיכף בעת לידתו, נאָך איידער ער איז שייך געווען צו עבודה);

און דער ענין איז ניט נאָר אַ העכערער עילוי ווי דער עילוי הנ"ל פון „יום המות“, נאָר נאָכמער – „כדאי הלידה שתכפר על המיתה“ (כדלקמן בארובה).

ד. וועט מען עס פאַרשטיין לויטן ביאור הבחי²² אין דעם מחז"ל²³ „נתמלא כל הבית אורה“ – אַז „משה רבינו מתחלת תולדתו ה' ראוי להאיר את כל העולם על ידי התורה“ (ווי עס שטייט²⁴ „ותורה אור“, וכמחז"ל²⁵ „אין אור אלא תורה“, „אורה זו תורה“).

דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז די תכונה פון נשמת משה („מתחלת תולדתו“) איז געווען צוגעפאַסט און

מיוחדות וועלכע האָבן די כחות מיוחדים צו קענען דערגרייכן די מדרגה פון צדיק¹⁸ –

איז אָבער בנוגע אידן בכלל ניט שייך צו זאָגן, אַז שוין בשעת לידתם איז דאָ אַן ענין פון אור (וגילוי), וואָרום די נשמה איז דאָך בהעלם אין גוף, און דער גילוי פון אור הנשמה איז תלוי אין בירור וזיכוך הגוף ע"י העבודה – וואָס מער מען איידלט אויס דעם גוף, אַלץ מער אַנטפלעקט זיך די נשמה און עס לייכט דורך איר ג'טלעכקייט אין דער וועלט.

און דערפאַר זאָגט מען „טוב . . יום המות מיום הוולדו“ – ווייל די כחות רוחניים וואָס אַ איד באַקומט, זיינען ביום הוולדו בלויז בכח (און „אין אדם יודע מה מעשיו“); ווען קומען זיי לידי גילוי (ושלימות) – ערשט ביום המות.

משא"כ ביי משה'ן איז גלייך ביי לידתו „נתמלא הבית כולו אור“ – ביי אים איז דער „אור“ שוין דעמאָלט געווען אַן אור וואָס האָט מאיר געווען בפועל ובגלוי, ועד כדי כך, אַז דער אור האָט געלויבטן (ניט נאָר ביי אים אַליין, נאָר) אויך אין דעם בית, ביז אין אַן אופן פון „נתמלא (כלי¹⁹) הבית כולו אור“.

– ס'איז ניט קיין קשיא דערפון וואָס דער מדרש גופא (דאָרט על אתר²⁰) דרש'נט דעם פסוק „טוב . . יום המות מיום הוולדו“ אויך בנוגע צו משה'ן, ד.ה. אַז אויך ביי משה'ן איז פאַראַן אַן עילוי אין יום המות לגבי יום הוולדו – ווייל עס ווענדט זיך לגבי וועלכן ענין מען רעדט:

(18) תניא פ"ד (כ, א).

(19) כ"ה בסוטה יג, רע"א. שמו"ר שם.

(20) קה"ר שם. וכן בפרש"י קהלת עה"פ.

(21) ולהעיר שבמדרש שם מדובר על מעלה אחרת שביום המות – כ, בשמתי'ן הכל מורגשים . . המן הודיע מיתתו (של משה) ששבת. ואכ"מ.

(22) בס' כד הקמח מע' נר חנוכה.

(23) כ"ה ל' הבחי' שם בשם המדרש.

(24) משלי ו, כג.

(25) תענית ז, ב. מגילה טז, ב.

און דאָס איז דער ענין פון תורה אמת – „ונתן לנו תורת אמת“³⁴ – אַז תורה איז נצחית, ס'איז נישט שייך אין איר קיין ענין של שינוי, ובלשון הרמב"ם³⁵ אַז תורה איז „עומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת“ – תורה איז נישט אונטערעוואָרפן די שינויי הזמן אָדער די ענדערונגען וועלכע קומען פאַר אין די בני אדם (מקבלי ולומדי התורה), נאָר אין אַלע אומשטענדן בלייבט זי די זעלבע תורה, אַן שינויים.³⁶

[ו"ל אַז אויך דערפאַר זאָגן חז"ל³⁷ „כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיני“ – ווייל ס'איז נישט שייך קיין הוספה (אמיתית)³⁸ אין תורה; און דעריבער, אויב דאָס איז תורה, איז דאָס גופא אַ ראי' אַז עס איז שוין געגעבן געוואָרן למשה מסיני].

ה. וליתר ביאור:

דאָס וואָס תורה ענדערט זיך נישט מצד די שינויי הזמן כו', איז עס נישט ווייל תורה האָט נישט אַראָפּגענידערט אין זמן ומקום

– אדרבה: תורה איז „לא בשמים היא“³⁹, נאָר זי איז געגעבן געוואָרן און

צוגעבונדן צו ענינה של תורה. און דאָס גופא איז דער טעם פאַרוואָס „נתן נפשו עלי“ ביז אַז התורה „נקראת על שמו“²⁶ (זכרו תורת משה עבדי²⁷) – ווייל דער קישור ואיחוד פון משה'ן מיט תורה איז נישט אַ צוגעגעבענע זאַך צו זיין עצם מציאות (דהיינו, אַן ענין וואָס ער האָט אויפגעטאָן דערנאָך על ידי עבודתו) – נאָר זיין נשמה, מצד עצם מהותה, איז „ראוי להאיר את כל העולם על ידי התורה“, אַזוי אַז די עצמיות פון משה'ן איז איין זאַך מיט תורה.

די הסברה אין דעם:

חז"ל זאָגן²⁸ „אין אמת אלא תורה“. דער ענין פון תורה איז – אמת. דער אמת'ער באַדייט פון „אמת“ איז נישט (נאָר) די שלילה פון היפך האמת (שקר), נאָר „אמת“ מיינט²⁹ – אַן ענין אין וועלכן ס'איז נישט שייך קיין שינוי, ס'איז נצחיות'דיק ובל' הכתוב³⁰ „שפת אמת תכון לעד“ [כידוע די ראי' פון משנה³¹, אַז מעיינות וועלכע טריקענען זיך אויס איינמאָל אין זיבן יאָר³² ווערן אָנגערופן „מים (נהרות) המכזבין“ (און זיינען פסול לקידוש מי חטאת) – ע"ד שקר אין לו רגלים³³].

(26) מכילתא בשלח טו, א. ובכ"מ.

(27) מלאכי ג, כב.

(28) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח. וראה ברכות ה, ריש ע"ב. ועוד. וראה לקו"ת סוכות פא, ג. ובכ"מ.

(29) ראה לקו"ת מטות פג, סע"ג ואילך. מסעי

צו, כ"ג. ועוד.

(30) משלי יב, יט. רש"י, רלב"ג ומצוד"ד שם.

וראה תניא ספי"ג.

(31) פרה פ"ח מ"ט. – הובא בלקו"ת מטות ומסעי שם. ובכ"מ.

(32) הטעם ע"ז – ראה סה"מ תרמ"ג ע' צו. לקו"ש חט"ז ע' 427 הערה 27 (ועוד).

(33) אותיות דרע"ק בתחילתו. תקו"ז תכ"ב (סו, א). פרש"י משלי שם. וראה שבת קד, א. חז"ב קפח,

א. ועוד.

(34) נוסח ברכת התורה.

(35) הל' יסודי התורה רפ"ט.

(36) עיין גם לקו"ש חכ"ג ע' 33 ואילך ובהערות שם.

(37) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. ובכ"מ (נסמנו בלקו"ש ח"ד ע' 1088. ח"ט ע' 252. ועוד).

(38) ראה קונטרס עה"ח פל"א. – אף שבשם „חידוש“ יקרא, ואדרבה – זהו חיוב מיוחד „לאפשא לה“ (זח"א יב, ב) ולחדש בתורה (הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"ב. אגה"ק סכ"ו (קמה, א)). וראה לקו"ש ח"ט ס"ע 253 ואילך.

(39) נצבים ל, יב. ב"מ נט, ב. רמב"ם הל' יסוה"ת שם.

א הוה ונפסד, האבן זיי אין זיך חיים נצחיים (חירות ממלאך המות)⁴⁶.

נאָר דורך דעם חטא העגל איז דאָס בטל געוואָרן⁴⁷, ווייל כדי אַז תורה זאָל אויפטאָן נצחיות אין דעם אדם, מוז תורה נחקק ווערן אין זיין גוף הגשמי; אָבער דער חטא העגל האָט אַריינגעבראַכט אַ „זוהמא“⁴⁸ אין די גופים וואָס פאָר־שטעלט אויף תורה, באופן אַז תורה קען ניט נחקק ווערן בגופם.

און דורך מעשינו ועבודתנו ברעכט מען דורך דעם חשך, ביז אַז מען איז מבטל די זוהמא, עד עת קץ ווען „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ“⁴⁹ – וועט דעמאָלט זיין „חירות ממלאך המות“, חיים נצחיים בפועל, נשמה בגוף.

ו. און דאָס איז אויך די הסברה אין דעם וואָס „משה רבינו מתחלת תולדתו ה' ראוי להאיר .. על ידי התורה“ – ווייל ענינו ומדתו של משה איז מדת האמת („אמת זה משה“⁵⁰), וואָס דערפאָר איז דורך אים געגעבן געוואָרן תורת אמת – „משה (אמת) ותורתו אמת“⁵¹.

דער פירוש אין דעם איז, אַז משה האָט ניט בלויז ניט געזאָגט עפעס וואָס איז היפך האמת ח"ו – אויך אַנדערע,

געפינט זיך למטה בארץ דוקא, אין אַ וועלט וואָס געפינט זיך תחת שינויי הזמן, „למצרים ירדתם .. יצר הרע יש ביניכם“⁴⁰ –

נאָר דער פירוש אין דעם איז, אַז ווי תורה געפינט זיך למטה בארץ (און אפילו ווי זי ווערט געלערנט דורך אַן אדם טמא⁴¹), איז אין איר ווערט ניט קיין שינוי.

די הוכחה אַז ס'איז אַן ענין פון „אמת“ איז דערפון וואָס זי בלייבט אין זעלבן מהות און מיטן זעלבן תוקף אומעטום און אין אַלע תנאים, ביז אַז אפילו ווען תורה קומט אַראָפּ אין זמן ומקום, וואָס מצד עצמם זיינען זיי בעלי שינוי (היפך האמת), אויך דאָרט בלייבט זי נצחית, אַן שינויים⁴².

און ווי עס שטייט „ואמת ה' לעולם“⁴³ – אַז דער „אמת ה'“ איז מאיר אין עולם, וואָס דערפאָר, מצד „אמת הוי“ קען אויך אַ זאך פון עולם הגשמי, עלמא דשיקרא, נתהפך ווערן צו אמת דקדושה.

ווי"ל אַז דאָס איז די הסברה אין דעם מאמר חז"ל⁴⁴ אַז בשעת מ"ת האָט זיך אויפגעטאָן „(חרות על הלוחות)“⁴⁵ ... חירות ממלאך המות – דורך נתינת התורה צו אידן למטה איז אין זיי אַריינגעגעבן געוואָרן דער ענין פון נצחיות, אַז אויך זייענדיק נשמות בגופים, וואָס דער גוף גשמי (מצד עצמו) איז

(40) שבת פה, סע"ב ואילך.

(41) ראה ברכות כב, א. וראה לקו"ש ח"ח ע' 352 הערות 5, 6.

(42) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 19.

(43) תהלים קיז, ב. וראה לקו"ש סוכות פא, ג. שמע"צ פג, סע"א ואילך. ועוד.

(44) שמו"ר רפ"ב. פמ"א, ז. זח"א לז, סע"ב. וראה שם קלא, סע"ב. וראה גם פדר"א פמ"ח. ועוד.

(45) תשא לב, טז.

(46) ולהעיר ממחז"ל גבי דוד המלך ורבה (שבת ל, ריש ע"ב. ב"מ פו, א) דכאשר למדו תורה לא ה' יכול מלאך המות לשלוט בהם.

(47) ראה בהמקומות שבהערה 44. ועוד.

(48) זח"א נב, ב. ככו, ב. זח"ב קצג, סע"ב. תו"א

עו, ד. ועוד. וראה סה"מ תרמ"ג סע"ע פד.

(49) זכרי' יג, ב.

(50) תנחומא פרשתנו כח. שמו"ר שם (פ"ה, י).

ובכ"מ.

(51) ב"ב עד, א. סנהדרין קי, סע"א ואילך.

תנחומא קרח יא. וראה לקו"ש ואתחנן ה, סע"ב.

אפילו במיתתם קרוים חיים; און נאָכ־מער: דער אַלטער רבי איז מבאר בארובה⁵¹ אַז אַ צדיק וואָס ווערט נפטר געפינט זיך אין עוה"ז נאָך מער ווי בחייו – ווייל „חיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים“, און די „חיים רוחניים“ פונעם צדיק גייען ניט אוועק פון עוה"ז אויך לאחר פטירתו (ווייל „דבר שבקדושה אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממקומו“, ואדרבה, דעמאלט איז עס (אין אַ געוויסן זין) נאָך ביתר שאת, היות אַז אויף זיין רוחניות זיינען דאָמאַלס ניטאָ די הגבלות מצד זיין גוף כו'.

אעפ"כ, געפינט מען ניט אַז אַט דער ענין (ולשון) פון „לא מת“ זאָל שטיין ביי אַנדערע צדיקים⁵², נאָר בלויז ביי משה'ן (ועד"ז ביי יעקב, כדלקמן סעיף ח).

וי"ל דעם ביאור אין דעם:

ביי אַנדערע צדיקים איז דער ענין פון „אשתכח בכלהו עלמין“ – אויך אין עוה"ז – אין אַן אופן אַז זייער רוחניות געפינט זיך אין עוה"ז אַזוי אַז זייערע תלמידים קענען מקבל זיין אַ השפעה רוחנית פון נשמת רבם; אָבער די חיי הצדיק עצמם זיינען ניט פאַרבונדן און אָנגעטאָן אין גשמיות העולם. קומט אויס, אַז אין זייערע חיים (רוחניים) איז פאַרט געוואָרן אַ געוויסער שינוי – והיינו, וואָס בפטירתם זיינען זיי שוין מער ניט אָנגעטאָן אין גשמיות העולם. און דערפאַר איז דערויף ניט מתאים צו

ובפרט צדיקים, וואָס ענינם איז אַן אַנדער מדה קדושה (חסד וכו'), זיינען אינגאַנצן ניט שייך צו אַן ענין של שקר ח"ו⁵² – נאָר דאָס מיינט אַז אין משה האָט געלויבטן דער „אמת ה'“ וואָס איז נצחי, אַן שינויים.

דערפאַר געפינט מען אַז מעשי ידי משה זיינען נצחיים – כמחז"ל⁵³ אַז דער משכן שעשה משה איז (ניט חרב, נאָר) בלויז נגנז געוואָרן, און איז עומד לעולם ולעולמי עולמים⁵⁴ – ווייל וויבאלד אַז ביי משה'ן האָט מאיר געווען דער „אמת ה' (וועלכער איז מאיר) לעולם“, דעריבער האָבן אויך זיינע גשמיות'דיקע מעשים אין זיך נצחיות.

ז. עאכו"כ אַז דאָס איז אַזוי בנוגע צו משה'ן בעצמו, וכמחז"ל⁵⁵ – „לא מת משה .. מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש“. דער חידוש אין דעם איז:

בנוגע צדיקים בכלל שטייט⁵⁶, אַז

(52) ראה לקו"ש חכ"ד (ע' 255. ויש"ג) שגם אהרן רק שינה מפני השלום אבל לא שיקר ח"ו (אלא שאצל משה, שענינו מדת האמת, ג"ו לא שייך. ע"ש).

(53) סוטה ט, סע"א. וראה צפע"נ עה"ת ר"פ תרומה. ובכ"מ.

(54) ראה יומא עב, סע"א. סוכה מה, ב. בחיי תרומה כו, טו.

(55) סוטה ג, סע"ב. זח"א לו, סע"ב.

(56) ברכות יח, סע"א ואילך.

(*) ושם, שכ"ה גם בדוד. ולהעיר שדוד מלך ישראל חי וקיים" (ר"ה כה, א), ו„מלכי בית דוד הם העומדים לעולם“ (רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ט). ולהעיר מלקו"ש חט"ז (ע' 470) שהנצחיות במעשה דוד היא מצד ענין הביטול שבו (ועינין מאמרי אדה"ז אהתהלך לאוניא (ע' ב. מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תרפח. ס"ע תרפ"ט ואילך): משה .. חזירות משעבוד מל' המות .. דוד .. ה' בו הארת משה כו'. ע"ש). וראה לקמן הערה 58.

(57) אגה"ק ביאור לס' זך.

(58) בב"ב (קטז, א. וראה קה"ר שם) דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה (ולא מיתה). ועד"ז בעוד מקומות – אבל לא נאמר בזה הלשון „לא מת“, ורק „כאילו“ (ב"ר פמ"ט, ד) ופרש"י עה"פ וירא יח, יט). משא"כ במשה ויעקב שנאמר בהם „לא מת“ (ולהעיר מרש"י ס"פ וילך).

זיי טוען זיך אָן אין דעם גוף פון נשיא
הדור שבכל דור ודור].

ח. וי"ל אַז דאָס איז אויך איינער
פון די ביאורים אין דעם מאמר חז"ל⁶⁴
בנוגע יעקב: יעקב אבינו לא מת. . וכי
בכדי ספדו ספדניא וחנטו חנטיא וקברו
קבריא. . (נאָר) מה זרעו בחיים אף
הוא בחיים.

איז ניט פאַרשטאַנדיק: וואו איז דער
ענטפער אויף דער שאלה „וכי בכדי
ספדו כו' וחנטו כו' וקברו כו'?"

מפרשים⁶⁵ זיינען מסביר, אַז מיט דעם
ענטפער „מה זרעו בחיים אף הוא
בחיים" איז כוונתו צו קלאָר מאַכן אַז
מיט „יעקב אבינו לא מת" ווערט ניט
געמיינט זיינע חיי הגוף⁶⁶ – אין דעם
איז טאַקע געווען מיתה – נאָר „ודאי
בנפש קאמרי".

עס בלייבט אָבער ניט מובן: לפ"ז,
וואָס איז דער חידוש ביי יעקב'ן, וואָס
דוקא ביי אים ווערט געזאָגט אַז „לא
מת?" – ביי יעדן צדיק זיינען די חיי
הנפש שלו אָן ענין נצח⁶⁷!

וי"ל דעם ביאור אין דעם: דער
אויפטו פון „יעקב אבינו לא מת" לגבי

זאָגן אַז „לא מת" – אַז ס'איז ניט
געווען קיין ענין של הפסק ושינוי ו„נפל
מדרגי"⁵⁹.

משא"כ ביי משה'ן זאָגט מען „לא
מת": וויבאַלד אַז מדתו של משה איז
מדת האמת, איז חיינו אויך ווי זיי זיינען
געווען פאַרבונדן מיט גשמיות העולם,
קען אין דעם ניט זיין קיין מיתה והפסק;
עס בלייבט אָן ענין נצח אויך אין
גשמיות פון עוה"ז⁶⁰.

און חז"ל זאָגן⁶¹ „אתפשטותא דמשה
בכל דרא ודרא" – אַז נשמת משה טוט
זיך אָן אין די „חכמי הדור עיני העדה"
שבכל דור ודור⁶², ובמיוחד אין דעם
נשיא הדור, וואָס „אין דור שאין בו
כמשה"⁶³ (עס מוז זיין אַ „משה" בכל
דור ודור אין וועלכן ס'איז אָנגעטאָן
נשמת משה).

[ואע"פ אַז דאָס איז ניט גופו של משה
– איז אָבער וויבאַלד אַז „חיי הצדיק
אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים",
זיינען חיי משה ניט די חיים בשרים פון
זיין גוף, נאָר די חיים רוחניים פון זיין
נשמה; און די חיים רוחניים שלו בלייבן
נצחיים אין עוה"ז הגשמי דורכדעם וואָס

(59) כ"ה ה' בלקו"ת חוקת (נו, רע"א) ובכ"מ.
– ובזח"ג (קלה, ב) „דנחית מדרגא".

(60) ובעינין יעקב (לע"י סוטה שם) משמע
שהענין דמשה לא מת הוא גם בנוגע לגוף
(ולהעיר מרש"י ברכה לד, ז). וראה לקמן הערה
66 בנוגע ליעקב (ובזח"ג מהרש"א סוטה שם
שהענין דמשה לא מת הוא ע"ד יעקב לא מת).

(61) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). ועוד
[הובא בתניא פמ"ד (סג, א) לגבי הארת משה
„בנפשות כל בית ישראל". וראה גם שם רפמ"ב.
אגה"ק סו"ט זך].

(62) תניא רפמ"ב. וראה תקו"ז שם. חולין צג, א
ובפרש"י. שבת קא, ב (וש"ב): משה שפיר קאמרת.
תו"א יתרו סח, ג. טט, ג.

(63) ב"ר פנ"ז, ז.

(64) תענית ה, ב. – וברש"י ויחי (מט, לג) הובא
רק „יעקב אבינו לא מת", ונת' בשיחת ש"פ ויחי
תשמ"ו.

(65) חדא"ג מהרש"א. וראה הערה הבאה.
(66) אבל בפרש"י (תענית שם) דהא דחנטו
חנטיא (כ"י) נדמה להם שמת אבל חי ה"י, והיינו
שלא מת גם בגוף (וכ"מ בתוס' שם. וראה גם עיין
יעקב, הרי"ף, ע"י יוסף ועוד לע"י שם. וראה
חדא"ג מהרש"א שם. לקו"ש ח"ד ע' 1260 ואילך)
– ונת' בלקו"ש חלה"ע' 224 ואילך.

(67) ואם משום הענין ד„זרעו בחיים" – הרי גם
אצל צדיקים אחרים מצוינו דוגמת ענין זה (ראה
לעיל הערה 58 „הניח בן כמותו". ועוד). וראה
מפרשי הע"י. ואכ"מ.

כליון ח'ו"י) איז „אף הוא בחיים“, ווייל די „חיים“ פון „זרעו“ איז ניט עפעס אנדערש ווי חיי יעקב⁷² (נאָר דאָס איז ווי חיי (ונשמתי) יעקב ווערן נמשך (ונתלבש) אין „זרעו“). און דאָס גופא איז די סיבה וואָס „זרעו בחיים“ (באופן נצחי) – ווייל דאָס איז „הוא בחיים“, ס'איז חיי יעקב, מדת האמת, אין וועלכע עס קען קיין הפסק ניט זיין.

קומט אויס, אַז חיי יעקב זיינען אַן ענין נצחי אויך אין עוה"ז הגשמי.

ט. ע"פ כל הנ"ל וועט מען פאַרשטיין דברי רש"י בנוגע משה'ן „כדאי הלידה שתכפר על המיתה“⁷³:

דער אמת, די נצחיות פון משה'ן איז ניט אַן ענין וואָס ער האָט אריפגעטאָן ע"י עבודתו – די נצחיות פון משה'ן האָט זיך גענומען דערפון וואָס אין זיין נשמה האָט געלויכטן דער „אמת ה'“, „וה' אלקים אמת“⁷⁴.

און דאָס איז דער ענין, וואָס תיכף בלידתו – נאָך איידער ער איז שייך געווען צו עבודה – איז „נתמלא הבית כולו אור“: די „נצחיות“ פון „אמת ה'“, וואָס האָט געלויכטן בנשמת משה, האָט מאיר געווען בפועל תיכף בלידתו.

(71) ראה ב"ב (קטו, ריש ע"ב), „גמירי דלא כלה שבטא“. וברשב"ם: וראי' לדבר במלאכי (ג, ו) כי אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב לא כליתם. (72) ראה אגה"ק ס"ו (קיא, סע"ב) דנשמת יעקב „כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם“. ע"ש.

(73) ראה גם יערות דבש ח"א דרוש ג (ז) אדר תק"ד) בסופו. שם דרוש ח (ז) אדר תק"ה) קרוב לתחלתו. החיד"א בס' דברים אחדים דרוש ג (ט), ריש ע"ב). ועוד. וראה גם לקו"ש ח"ו ע' 362 ואילך.

(74) ירמ' י, י. וראה לקו"ש חט"ו ע' 427 ואילך. וש"נ.

אנדערע צדיקים איז זיכער בנוגע זיינע חיים גשמיים: וויבאלד אַז מדתו של יעקב איז⁶⁸ מדת האמת⁶⁹ – תתן אמת ליעקב⁷⁰ – איז דעריבער מוכרח צו זאָגן, אַז חיי יעקב זיינען נצחיים אומעטום, אויך אין עוה"ז הגשמי. און דערפאַר פרעגט די גמרא „וכי בכדי כו" – ווי קען מען זאָגן „לא מת“ בגשמיות, בשעת עס זיינען חנטו חנטייא בגופו של יעקב?

ענטפערט די גמרא – „מה זרעו בחיים אף הוא בחיים“: וויבאלד אַז „זרעו בחיים“ (וואָס דאָס איז אַן ענין נצחי אין וועלכן ס'איז ניט שייך קיין הפסק ח"ו – אין בני יעקב קען ניט זיין קיין

(68) כנ"ל במשה, וכידוע ד„משה מלאג ויעקב מלבר“ (ראה תקו"ז תי"ג – כט, א), ושניהם ענינם תורה (ראה בזה לקו"ת ואתחנן ה, סע"א וסע"ב. ובכ"מ). וראה הרשב"א (בע"י) תענית שם ועוד (וע"ד החסידות – מאור עינים ב„ליקוטים“ ד"ה יעקב אבינו – פח, ד) ועוד) – השייכות דיעקב לא מת לזה שיעקב ענינו תורה.

(69) זח"א קלט, סע"א. קסא, א. תניא ספ"ג. לקו"ת מטות ומסעי (שבעה ע"ד 29) ופ' ואתחנן שם. ועוד. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 255 ובהנסמן שם.

– בהשייכות דיעקב לא מת למדת האמת שלו – ראה גם הרשב"א (בע"י) תענית שם. מפרשים שהובאו בתו"ש ויחי שם (אות תח). ועוד. וראה גם תו"ח ויחי קז, סע"א ואילך. ועוד. ובארוכה (ע"ד הקבלה) תורת לוי"צ לתענית שם (ס"ע ז ואילך* – הובא בקיצור בלקוטי לוי"צ לזהר פרשתנו ע' יא). ועוד. וראה לקו"ש חט"ו ע' 429 ואילך. וההוספה בפנים היא – שמשו"ז יש נצחיות לחיי יעקב גם בגשמייות.

(70) מיכה בסופו.

(*) בתורת לוי"צ שם מבאר ההפרש בין משה ליעקב, שדוקא יעקב לא מת (ע"ש). ואולי הוא ע"פ המ"ד הא' בסופו שם „ומת משה ספרא רבה דישאלא“. ואכ"מ.

בלתי רצוי⁷⁸; משא"כ דער עילוי פון „כדאי הלידה שתכפר על המיתה" איז אינגאנצן מבטל ענין המיתה והסילוק, כנ"ל⁷⁹.

און דערפאר, איז ניט נאָר וואָס עס האָט אויפגעטאָן דעם ביטול פון גזירת המן (כפרה לשון קינוח) – נאָר נאָכמער: ס'איז געוואָרן „תכפר" לויטן העכערן פירוש⁸⁰ אין כפרה – „להיות נחת רוח לקונו", אָן ענין של חביבות נאָכמער ווי עס איז געווען פריער,

אָ דורכדעם איז נתוסף געוואָרן אַ יו"ט ביי אידן, און אין דעם גופא – כיתרון האור מן החושך – אַ יו"ט ושמחה וואָס איז גרעסער פון אַלע יו"ט – די שמחה אין אָן אופן פון „עד דלא ידע"⁸¹, למעלה ממדידה והגבלה.

און אַ שמחה נצחית, כמחז"ל⁸², כל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלים לעולם.

(משיחות פורים תשי"ט.)

ליל ד' אדר וש"פ תצוה תשמ"ה)

[היות אַז דאָס איז דער „אמת ה'", וואָס אין אים קען קיין שינוי ניט זיין, איז ניט שייך קיין פאַרשטעל כו' אויף דעם אור – עס בלייבט מיטן תוקף אין אַלע זמנים און מצבים, ובמילא לייכט עס בפועל ובגלוי גלייך בלידת משה⁷⁵].

און דאָס איז דער פירוש פון „כדאי הלידה שתכפר על המיתה": וויבאלד אָ אין דעם טאָג פון לידת משה⁷⁶ האָט געלויבטן בגילוי די נצחיות און אמת פון נשמת משה, דערפאר איז אָט די לידה (וואָס „ותרא אותו כי טוב הוא") „מכפר" און ווישט-אָפּ ביי אים דעם ענין המיתה, אַז אויך בגשמיות איז „לא מת משה".

און מהאי טעמא איז די גמרא מדגיש דוקא דעם ענין פון לידה (און ניט דעם עילוי פון יום הסתלקות משה) – ווייל דוקא דאָס איז מבטל בהחלט גזירת המן: ניט קוקנדיק אויפן גודל העילוי פון יום ההסתלקות, איז וויבאלד אָ בנוגע צו חיים גשמיים⁷⁷ איז עס פאַרט אָן ענין של סילוק כו', בלייבט אין דעם אַ „נקודה"

(78) שלכן צ"ל ענין התענית כו'. וראה לקו"ש חט"ז ע' 350 ואילך. וראה הערה הבאה.

(79) אף שגם במשה „יש תעניות מצד הסתלקות האור למטה" ואינו דומה לרשב"י שגילה גם נסתר דתורה (ראה סד"ה להבין כו' הילולא דרשב"י – מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' קד. אוה"ת „ענינים" (ע' רכב-ג). ועוד). וצ"ע. ואכ"מ.

(80) אגה"ת פ"ב.

(81) מגילה ז, ב.

(82) יל"ש משלי רמז תתקמד. מדרש משלי פ"ט. רמב"ם סוף הל' מגילה.

(75) להעיר מוזח"ג (קפו, ב. הובא באוה"ת פרשתנו ע' סא): משה מיד דאטייליד אספקלרי' דנהרא כו' משה משה ולא אפסיק טעמא.

(76) משא"כ אח"כ כשהותחלה עבודת משה לא ה' אור זה בהדגשה. ולהעיר מוזח"א (לא, ב) דהקב"ה נטל אור זה ממשו „עד דקאים על טורא דסיני לקבלא אורייתא".

(77) ולהעיר שגזירת המן היתה „להשמיד ולהרוג את הגופות" (לבוש או"ח סעת"ר ס"ב, הובא בט"ז שם סק"ג).

